


# Puspa Shrestha

Best Quality Resource Site for Class 11 And 12 Students  
(Based on Updated Curriculum 2077)

**Puspa Shrestha**

Best Quality Resource Site for Class 11 And 12  
Students (Based on Updated Curriculum 2077)

 [puspas.com.np](https://puspas.com.np)



**PDF Collections**

Notes  
Books  
Model Questions

This PDF was downloaded from  
[puspas.com.np](https://puspas.com.np)

Visit our website for more  
materials.



[puspas.com.np](https://puspas.com.np)

Follow us on:



AR Dinesh



[puspas.com.np](https://puspas.com.np)



Puspa Shrestha

## लौ आयो ताजा खबर

- सुरेन्द्र नकमी

## पात्र परिचय

१. दाही बाबा : करिब ५५/६० वर्ष
२. व्यक्ति (कुमारका बुबा) : करिब ४०/४५ वर्ष
३. दीनदयाल (रामदयालका बुबा) : करिब ५० वर्ष
४. नरहरि (नरेन्द्रका बुबा) : करिब ५०/५२ वर्ष
५. पत्रिका बेच्ने केटो : करिब १७/१८ वर्ष
६. दोर्जे (लाक्पाका बुबा) : करिब ४०/४५ वर्ष
७. त्रयुमै (न्हुच्छेकी आमा) : करिब ३०/३५ वर्ष
८. सलिम (कुमारको विद्यालयको साथी) : करिब २०/२१ वर्ष

(रङ्गमञ्चको पर्दा खुल्ने क्रमसँगै नेपथ्यमा एम्बुलेन्सको साइरनको आवाज सुनिन्छ । रङ्गमञ्चमा छरिएको मधुरो प्रकाश चहकिलो हुन्छ र रङ्गमञ्च सज्जा स्पष्ट देखिन थाल्छ । रङ्गमञ्चको बायाँपट्टि बिजुलीको खम्बा देखिन्छ । खम्बाको तारमा चङ्गा भुन्डिएको देखिन्छ । रङ्गमञ्चको मध्य भागको भित्तामा विभिन्न



किसिमका पोस्टर पम्पलेट टाँगिएको देखिन्छ । बायाँपट्टिको भित्तासँगै चौतारीसहितको एक जोर वरपिपल राखिएका छन् । चौतारीको एकापट्टि सानो कुटी देखिन्छ । चौतारीको अर्कोपट्टि 'बस बिसौनी' लेखिएको बोर्ड देखिन्छ । चौतारीमा बसेर बस बिसौनीतिर हेर्दै गरेका दाही बाबा देखिन्छन् ।

दाही बाबा : (आफ्नै तालमा कराउँदै) हा....हा.... लगे । मान्छेले सउटा बेवारिसे मान्छेको लास लगे । मलाई थाहा छ, अब यिनीहरूले ब्रह्माजीको सिर्जनालाई मसानघाटमा लगेर पोल्ने छन् । खरानी बनाउने छन् । त्यसपछि पत्रिकामा छापिने छ ।

पत्रिका बेच्ने केटो : (प्रवेश गर्दै, बिचैमा) लौ आयो आजको खबर, राजधानीको मुटुमा सउटा अज्ञात युवकको लास भेटियो । लौ आयो आजको ताजा खबर ।

दाही बाबा : ताजा खबर ? हा... हा... अरे, त्यो लास त हिजोदेखि यही सडकको पेटमा थियो । त्यही बासी लासको खबर छाप्ने तिम्रो अखबार कसरी ताजा हुन्छ है ?

केटो : चुप लाग्नुस् । (कराउँदै) लौ आयो आजको...

दाही बाबा : (बिचैमा) बासी खबर, हा... हा... (केटो रिसाएर जान खोज्छ ।)

दाही बाबा : (रोक्दै) ए, रिसाएको भाइ ? पर्ख न । (ठुटो चुरोट देखाएर) चुरोट खान्छौ ?

केटो : खान्छु । ठुटो चुरोटमा बढी निकोटिन हुन्छ ।

दाही बाबा : (हाँस्दै) हा.... हा.... ठुटो चुरोटमा बढ्ता निकोटिन हुन्छ । अनि सिङ्गो चुरोटमा चाहिँ के हुन्छ नि ? प्रोटिन हुन्छ ?

केटो : मलाई आफ्नो काम गर्न दिनुस् ।

दाही बाबा : कसले रोकेको छ र ? हेर, काम गर्ने मान्छेले जुनसुकै वातावरणमा पनि काम गरेर छोड्छ । भो, यस विषयमा कुरै नगरौं । (प्रसङ्ग बदलेर) के लेख्या छ पत्रिकामा ? त्यो केटाको आफन्त भेटियो ?

केटो : थाहा छैन ।

दाही बाबा : अर्थात् अब त्यो केटाको लासमाथि पनि राजनीति चल्छ होला । सउटा पार्टीले भन्ना, त्यो फलानो पार्टीको निन्दनीय कार्य हो । अर्को पार्टीले थप्ला, होइन यो त डिस्काना पार्टीको घिनलग्दो षड्यन्त्र हो । यसै विषयलाई लिएर नारा, जुलुस बन्द, हडताल हुन्छ । सत्तामा पुग्ने र सरकार परिवर्तन गर्ने खेल हुन थाल्छ । मर्ने मरिसके अब यही विषयमा हजारौं मारिन्छन्, सर्वसाधारण जनताले सास्ती भोग्नुपर्छ । दैनिक ज्यालादारी गरी भोकभोकै बस्नुपर्ने हुन्छ । यस घटनाले गर्दा पार्टीहरू चलायमान हुन्छन् । विद्यालय विश्वविद्यालय बन्द हुन्छन् । कलकारखानामा काम बन्द हुन्छ । हा... हा... लासमाथि राजनीति, छि ?

केटो : तपाईंले उसको अनुहार देख्नुभएको थियो ?

दाही बाबा : अँ, देखेको थिएँ । व्यस्तताको कारणले यो सडकमा हिँड्ने मान्छेहरूका हजारौँ आँखाहरूले देखे पनि नदेखे भैँ गरेर हिँडे । अघि नै एम्बुलेन्सले लानुभन्दा अगाडिसम्म पनि म उसलाई हेर्दै थिएँ । त्यो केटाको अनुहार एकदमै विकृष्ट थियो । सायद त्यसका आफन्तले भेट्टाए पनि चिन्दैनन् होला ! अब त चिनेर पनि फाइदा छैन ।

केटो : किन ?

दाही बाबा : यतिखेर त ऊ सरकारी निःशुल्क दाउरासँगै खरानी भइसक्यो होला । बिचरो युवा नै थियो । बाँचेको भए राष्ट्र र आफ्ना लागि केही गर्न सक्थ्यो । तर खत्तम । एउटा जीवनको अध्याय नै समाप्त भयो । इतिहासमा अब उसको नाम पनि लेखिँदैन होला ? च्व ... ! च्व ... !!

केटो : लौ आयो ताजा खबर (प्रस्थान गर्छ ।)

(नरहरि र दीनदयाल हातमा पत्रिका बोकेर हस्याडफस्याड गर्दै प्रवेश गर्छन् ।)

नरहरि : (आत्तिरको भावमा) सुन्नुस् त । अघि बिहान एउटा युवकको लास भेटिरको ठाउँ यही हो ?

दाही बाबा : हो, किन ?

नरहरि : लास कस्तो थियो ?

दाही बाबा : जस्तो हुनुपर्ने हो त्यस्तै थियो । लास कस्तो हुन्छ ? अचेत, हिउँ जस्तो चिसो, धड्कनविहीन, श्वासविहीन ...

दीनदयाल : हमारा मतलब उसले कस्तो पोसाक लगाइलिरको थियो ?

दाही बाबा : उसले ? (सम्भिँदै) अँ उसले हिजोआजका युवाहरूले लगाउने खालको पाइन्ट, सर्ट लगाएको थियो ।

नरहरि : पाइन्ट, सर्ट ? पाइन्ट कालो थियो अनि सर्ट चाहिँ सेतो थियो, हो ?

दाही बाबा : मैले पाइन्टको त ख्याल गरिँन । तर सर्ट चाहिँ सेतै थियो ।

नरहरि : सेतो सर्ट ? त्यसो भए त्यो पक्कै मेरो छोरो हुनुपर्छ ।

दीनदयाल : होइन । सेतो सर्ट त मेरो छोरा रामदयालले पनि लगाइलिरको थियो । त्यो पक्कै मेरो छोरो हुनुपर्छ । (रुँदै) यह क्या कर दिया रामदयाल बेटे ?

नरहरि : (रुँदै) त्यसको नाकनेर कालो कोठी पनि थियो ।

दाही बाबा : थाहा छैन । अनुहार एकदमै विक्षिप्त थियो ।

नरहरि : (छाती पिटेर रुँदै) त्यो पक्कै मेरो छोरो नरेन्द्र हुनुपर्छ । दुई दिन भो घर छोडेको । आज संसार नै छोडेर गयो । नरेन्द्र, मेरो छोरा ।

दीनदयाल : नहीं ... । वह अपना छोरा रामदयाल नै हो ।

दाही बाबा : हैन, के हो तमासा यो ? मैले त केही बुझिनँ ।

नरहरि : अब बुझ्ने नै के बाँकी रह्यो ? आमा चाहिँ त भन्थी, छोराले लागुपदार्थ खाएर हिँड्छ भनेर तर के गर्नु ? कामको बेफुर्सदीले त्यतातिर ध्यानै दिन पाइनँ । सुरुमा त आफ्नो छोरा यस्तोसम्म गर्न सक्छ भन्ने पत्यार पनि लागेन । आज आएर ... नरेन्द्र ! मेरो छोरा .... ।

दीनदयाल : अरे ओ रामदयाल । तु बाप से रुठ कर कहाँ चल दिया रे ? बेटे । (दाही बाबा अचम्म मानेर दुवैलाई नियालेर हेर्न थाल्छ ।)

तुयुमै : (रङ्गमञ्चको बायाँतिरबाट प्रवेश गर्दै) यः पुता न्हुच्छे । छ गन वना ?

दाही बाबा : न्हुच्छे ?

तुयुमै : हाम्रो न्हुच्छे, यहीं मरेको हो ?

दाही बाबा : को न्हुच्छे ?

तुयुमै : (पत्रिका देखाएर) यो पत्रिकामा लेखेको मान्छे ।

दाही बाबा : ए । त्यसो भए, त्यो तिम्रो छोरा पो । आ, हिजोदेखि यही सडकको फुटपाथमा मरेर सडिरहँदा उसका आफन्त भन्नेहरू कोही आएनन् । तर आज ... ? यो त गजबै भो बा ... ।

दीनदयाल : बहन, वह तिम्रो छोरो होइन । मेरो रामदयाल हो ।

नरहरि : होइन । त्यो मेरो नरेन्द्र हो ।

तुयुमै : मखु मखु । त्यो हाम्रो न्हुच्छे हुनुपर्छ । ऊ पनि घरमा नआएको दुई दिन भयो । (रुँदै ) यः न्हुच्छे दः नं. काःवाः ।

(दोर्जे दायाँतिरबाट प्रवेश हुन्छ ।)

दोर्जे : सुन्नुस् ता । यहाँ हाम्रो लाक्पा मरेको देख्यो ?

- दाही बाबा : (दर्शकतिर हेरेर) उः फेरि अर्को आफन्तको आगमन भयो । वाह ! दुनियाँमा केवल दुइटै मान्छे राम्रा हुँदा रहेछन्, एउटा मरेको मान्छे, अनि अर्को जन्मिँदै नजन्मेको मान्छे । अधिसम्म मैले त्यो मर्ने केटालाई अभागी हुन सक्छ भन्ने सोचेको थिएँ । तर त्यो अहिले गलत साबित भयो । अहिले जसका तीन तीन जना त बाउ नै निस्किसके । एउटी सिङ्गै आमा त प्रकट भइसकिन् । के थाहा, दिनभरिमा अभै कति बाउआमाहरू आउने हुन् ?
- दोर्जे : (दाही बाबासँग) ओ । तिमीले हाम्रो लाक्पा मरेको देख्यो ?
- दाही बाबा : मरेको त देखेँ तर त्यो मर्ने केटो तिम्रो लाक्पा हो कि, ऊ त्यो दिदीको न्हुच्छे हो कि अथवा ऊ ती दाइहरूका रामदयाल र नरेन्द्रमध्ये को हो ? मैले चाहिँ छुट्याउन सकिनँ ।
- दोर्जे : त्यसको हातमा इन्जेक्सन जस्तो वस्तु थियो, देख्यो ?
- दाही बाबा : अँ (सम्भिदै) हिजो राति मर्नुभन्दा अगाडि उसको हातमा इन्जेक्सन लगाउने सुई देखेको थिएँ । हो, ऊ इन्जेक्सन लगाउँदै थियो । तर अचम्म एक छिनपछि ऊ कालो निलो भएर त्यही पेटीमा डङ्गुङ्ग ढल्यो ।
- दोर्जे : हो । त्यो पक्का पनि मेरो लाक्पा नै हो । मैले त त्यसलाई त्यस्तो खराब चिज नाखा नाखा भनेको थियो । ट्रेकिङमा विदेशीले सिकाएको कुरा राम्रो हुन्छ भनेर मेरो कुरा मानेन । आजु खात्तम भायो- मेरा लाक्पा । लु, आबु मैच्याडलाई कासोरी मुख देखाउने ? मैले आउने ल्होसारमा छोरालाई साँगै लिएर आउँछु भानेको थियो । लु के गार्ने, मेरो लाक्पा मान्यो । मेरो लाक्पा मान्यो ।
- दाही बाबा : (हाँस्दै) हा..... हा.... तमासा । घोर तमासा । सायद कलियुगको चरम बिन्दु हो, यो । जिउँदो हुँदा कसैलाई आफ्नो छोराको ख्याल आएन । छोरो कुन कारणले दुर्व्यसनी बन्यो, सोच्ने फुर्सत नै भएन । आज मन्यो । दुई थोपा प्रकृतिले दिएका फोकटको आँसु बगाउन जम्मा भए सब । छि !
- दीनदयाल : (भावविभोर भएर) मेरो रामदयाल ।
- नरहरि : मेरो नरेन्द्र ।
- तुयुमै : यः न्हुच्छे ।
- दोर्जे : लाक्पा । खेराङ्ग खा वा दु ? तिमी कता छौ छोरा ?

दाही बाबा : (दर्शकतिर हेरेर) तपाईंहरू किन मौन बस्नुभएको ? आउनुस् बुझनुस् । त्यो अघि मर्ने केटो रामदयाल, न्हुच्छे, लाक्पा वा नरेन्द्र नभएर तपाईंको आफ्नै छोरो पनि हुन सक्छ ? आउनुस् कतै तपाईंहरूकै छोरो यो पेटी, गल्ली र चोकमा लागुपदार्थ खाएर मरेको त छैन ? बुझनुस्, आउनुस् ।

दीनदयाल : होइन । मलाई पक्का विश्वास भयो । त्यो मेरो छोरा रामदयाल नै हो ।

नरहरि : होइन, नरेन्द्र हो ।

तुयुमै : मखु मखु । होइन, व न्हुच्छे नै हो ।

दोर्जे : कुन्चुसुम, त्यो मेरो लाक्पा नै हो ।

(दर्शकमध्येबाट कुमारका बुबा (एक जना अधबैसे) र अर्को सलिम (युवा) गरी दुई जना आउँछन् ।)

कुमारका बुबा: चुप लाग्नुस् तपाईंहरू, त्यो अरु कसैको छोरो होइन । मेरो छोरा कुमार हो । मैले यही बुढो हातले मेरो सहारा भविष्यको लट्ठी कुमारलाई दागबत्ती दिएर आउँदै छु । कुमार ! मेरो छोरा (व्यक्ति रुँदै खम्बामुनि बस्दै) मैले कस्तो कस्तो मिठो सपना साँचेर राखेको थिएँ । अब सब मिथ्या भो । तिम्रो चिताको दाउरा जस्तै मेरो सपना खरानी भयो । सब खरानी भयो ।

दीनदयाल : (रुन छोडेर) क्या कहाँ ?

नरहरि : उसो भए त्यो हाम्रो नरेन्द्र होइन ?

तुयुमै : (आँसु पुछ्दै) म त हाम्रो छोरा न्हुच्छे होला भनेर कस्तो डराएको ।

दोर्जे : (हाँस्दै) ए ! त्यसो भए त्यो लाक्पा होइन हागि । टासिदेले रिम्पुछे । टासिदेले । (सबै जना खुसी मानेर जान खोज्छन् । कुमारको बाबा भने भक्कानिँदै रुनुहुन्छ ।)

सलिम : काका नरनुस् यसरी । अब कुमार फर्केर आउँदैन । मैले त्यसलाई धेरैपटक नखा भनें । त्यस्तो कुरा खाने साथीहरूसँग नहिँड् भनें । त्यसले मेरो कुरा सुन्दै सुनेन । उल्टै मलाई नै तैले जिन्दगी केही बुझेको छैनस् भनेर भन्थ्यो । कतिपटक त मैले उसलाई रोक्न खोजें । मलाई नै उल्टै घिच्याउन खोज्थ्यो । अब सब सकियो । तर हामी छौं काका । हामी पनि तपाईंका छोरा नै हौं ।

दाही बाबा : पर्खनुस् ! जानुभन्दा पहिला अरुको आँसुको मूल्य पनि बुझेर जानुस् । तपाईं आफ्नो आपत्मा विचलित हुनुहुन्छ । तर अरुको आपत्मा हाँस्नुहुन्छ । एउटा

चेतनशील मान्छे भएर पनि तपाईंभित्र खै अपनत्वको भावना ? अरूलाई खाने बाघले तपाईंलाई पनि खान सक्छ । अरूलाई पर्ने समस्या तपाईंलाई पनि पर्छ । देश नबने हामी कोही बन्दैनौं । यो देश कुनै एक व्यक्तिको मात्र होइन । सबैको देश हो । तपाईं हामी सबैको देश हो । त्यसैले एकअर्काको सुखदुःख साटफेर गरी मिलेर बाँचौं । मिलेरै समस्यासँग लडौं । होइन भने भोलि यही पेटीमा तपाईंको ढुङ्गे, तपाईंको रामदयाल, तपाईंको नरेन्द्र अनि तपाईंको लाक्पा भेटिने छन् । समय अभै बितिसकेको छैन । यो दुर्व्यसनको जडलाई उखेल्ने काम एउटा व्यक्तिले मात्र सक्दैन । यो अभियान असल छोराछोरीको अनि कर्तव्यनिष्ठ अभिभावकहरूको सामूहिक अभियान हो । यो अभियान एक सचेत नागरिकको हो । यो अभियान तपाईं र हाम्रो हो । त्यसैले यो काम सबै मिलेर गरौं, मिलेर गरौं ।

कुमारका बुबा : ठिक भन्नुभो बाबा । सन्तानको सुख र शिक्षाका लागि भन्दै म रातदिन खटिसँ तर मैले मेरो छोरालाई समय दिइँन । उससँग बसेर उसको पढाइका बारेमा कुरा गरिँन । उसका साथी को को छन् भनेर कहिल्यै सोधखोज गरिँन । ऊ कहाँ गयो, के गर्‍यो, के खायो भनेर ख्याल गरिन । म त खालि मेरो व्यवसाय, बैठक आदि भन्दै दौडधुप गरिरहेँ । उसले मागे जति पैसा दिइरहेँ तर ऊ त धेरै पहिलेदेखि दुर्व्यसनको सिकार भइसकेको रहेछ र आज मैले यो दिन भोग्नुप‍यो ।

(एक छिन रोकिएर नरहरि, रामदयाल, तुयुमै तथा दोर्जेतिर हेर्दै )

तपाईंहरू सबैलाई मेरो बिन्ती छ । अहिल्यै खोज्नुहोस् आफ्ना छोराहरू र उपचार गर्नुहोस् । आवश्यक परे सुधारगृहमा लगेर राख्नुहोस् तर ढिला नगर्नुहोस् नत्र सब थोक बर्बाद हुन्छ ।

(रुन थाल्छ । सबैले गोलाकार भएर कुमारका बुबाको काँधमा सान्त्वना दिँदै हात राख्छन् ।)

केटो : (प्रवेश गर्दै) लौ आयो, आजको ताजा खबर ।

दाही बाबा : होइन भाइ । जब तिमी हाम्रो देशमा चेतनाको बिहानी लिएर उदाउँछौ, हाम्रा युवा शक्ति दुर्व्यसनबाट मुक्त भएको खबर लिएर आउँछौ अनि मात्र तिम्रो पत्रिकाको खबर ताजा र स्वच्छ हुन्छ । होइन भने ...

केटो : होइन भने ?

दाही बाबा : होइन भने तिम्रो खबर बासी नै हुन्छ ।

(सबै गलल्ल हाँस्छन्, दृश्य मूर्तिवत् हुन्छ ।)

## शब्दश्रृङ्खला

१. दिइएका अर्थ दिने शब्द पाठबाट खोजेर लेख्नुहोस् :
- (क) पत्रपत्रिका  
(ख) मञ्चको छेउछाउको भाग  
(ग) रमिता  
(घ) विपत्  
(ङ) रम्बुलेन्सले बजाउने आवाज
२. दिइएका पदावली र अर्थको जोडा मिलाउनुहोस् :
- |                    |  |
|--------------------|--|
| (क) मधुरो प्रकाश   | जिन्दगीको कालखण्ड                        |
| (ख) बस बिसौनी      | बाहिर जानु                               |
| (ग) ताजा खबर       | सुधाने थलो                               |
| (घ) निन्दनीय कार्य | बस चढ्न र ओर्लन रोकिने ठाउँ              |
| (ङ) जीवनको अध्याय  | नयाँ समाचार                              |
| (च) प्रस्थान गर्नु | भोलिको सहारा                             |
| (छ) भविष्यको लट्ठी | निन्दा गर्नुपर्ने काम<br>अलि अलि उज्यालो |
३. दिइएका शब्दहरूको विपरीत अर्थ दिने शब्द पाठबाट खोजेर लेख्नुहोस् :
- बासी, चहकिलो, दोष, पराई, भाग्यमानी, बन्धन, अदृश्य
४. दिइएका आशय भल्कने उखान लघुनाटकबाट खोजेर लेख्नुहोस् :
- (क) इच्छाशक्ति भए जुनसुकै काम गर्न सकिन्छ ।  
(ख) अरुलाई पर्ने समस्या तपाईंलाई पनि पर्छ ।
५. तपाईंले सुनेका/पढेका पाँचओटा उखान लेखी वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् ।

६. दिइएका टुकाहरूलाई वाक्यमा प्रयोग गर्नुहोस् :

खरानी हुनु, पेट पाल्नु, कुरा खानु, टाउको खानु, कुरा दोचार्नु, आलु खानु, सपना चकनाचुर हुनु, सपना पूरा हुनु

### बोध र अभिव्यक्ति

१. छोटो उत्तर दिनुहोस् :

- (क) यस लघुनाटकमा कस्तो विषयलाई प्रस्तुत गरिएको छ ?  
(ख) यस लघुनाटकमा कति जना मञ्चीय पात्रहरू छन् ?  
(ग) यस लघुनाटकको पात्रका संवादमा कुन कुन भाषाको प्रभाव देख्न सकिन्छ ?  
(घ) यस लघुनाटकमा कुन परिवेशलाई समेटिएको छ ?

२. सबैभन्दा मिल्दो उत्तरमा रेजा (✓) लगाउनुहोस् :

- (क) 'लौ आयो ताजा खबर' कस्तो लघुनाटक हो ?  
(अ) ऐतिहासिक (आ) सामाजिक  
(इ) असामाजिक (ई) मनोवैज्ञानिक
- (ख) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको परिवेश कुन हो ?  
(अ) ग्रामीण (आ) ग्रामीण र सहरिया  
(इ) सहरिया (ई) सहरोन्मुख परिवेश
- (ग) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकमा कस्तो भाषिक समाज देखाइएको छ ?  
(अ) बहुभाषिक समाज (आ) एक भाषिक समाज  
(इ) द्वैभाषिक समाज (ई) त्रैभाषिक समाज
- (घ) नाटककारको मुख्य पात्र को हो ?  
(अ) माग्ने (आ) दाही बाबा  
(इ) लास (ई) पत्रिका बेच्ने केटो

(ड) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकमा कति दृश्य छन् ?

(अ) एक (आ) दुई

(इ) तीन (ई) चार

(च) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको मुख्य सहायक पात्र कुन हो ?

(अ) माग्ने (आ) व्यक्ति

(इ) पत्रिका बेच्ने केटा (ई) दोर्जे

३. दिइएको संवाद कसले भनेको हो, वक्ता पहिल्याउनुहोस् :

(क) हैन, के हो तमासा यो ? मैले त केही बुझिनँ ।

(ख) सुन्नुस् त । अघि बिहान सउटा युवकको लास भेटिएको ठाउँ यही हो ?

(ग) नहीं ..... । वह अपना छोरा रामदयाल नै हो ।

(घ) त्यसको हातमा इन्जेक्सन जस्तो वस्तु थियो, देख्यो ?

(ङ) मखु मखु । होइन, व न्हुच्छे नै हो ।

(च) मैले यही बुढो हातले मेरो सहारा भविष्यको लट्ठी कुमारलाई दागबत्ती दिएर आउँदै छु ।

(छ) काका नरनुस् यसरी । अब कुमार फर्केर आउँदैन ।

(ज) तपाईंहरू सबैलाई मेरो बिन्ती छ । अहिल्यै खोज्नुहोस् आफ्ना छोराहरू र उपचार गर्नुहोस् । आवश्यक परे सुधारगृहमा लगेर राख्नुहोस् तर ढिला नगर्नुहोस् नत्र सब थोक बर्बाद हुन्छ ।

(झ) लाक्पा । खेराङ्ग खा वा दु ? तिमी कता छौ छोरा ?

(ञ) तपाईंले उसको अनुहार देख्नुभएको थियो ?

४. 'पर्खनुस् ! जानुभन्दा....मिलेर गरौं' नाट्यांश पढी सोधिएका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस् :

(क) 'देश नबने हामी कोही बन्दैनौं' भन्ने वाक्यको तात्पर्य खुलाउनुहोस् ।

(ख) खुसी भएर बाँच्न के गर्नुपर्छ ?

(ग) सामूहिक अभियान किन चलाइएको हो ?

(घ) कस्तो अभिभावकलाई कर्तव्यनिष्ठ अभिभावक भनिन्छ ?

५. दिइएको नाट्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् :

उ: फेरि अर्को आफन्तको आगमन भयो । वाह !! दुनियाँमा केवल दुइटै मान्छे राम्रा हुँदा रहेछन्, एउटा मरेको मान्छे, अनि अर्को जन्मिँदै नजन्मेको मान्छे । अधिसम्म मैले त्यो मर्ने केटालाई अभागी हुन सक्छ भन्ने सोचेको थिएँ । तर त्यो अहिले गलत साबित भयो । अहिले जसका तीन तीन जना त बाउ नै निस्किसके । एउटी सिङ्गै आमा त प्रकट भइसकिन् । के थाहा, दिनभरिमा अभै कति बाउआमाहरू आउने हुन् ?

प्रश्नहरू

(अ) लघुनाटकमा आफन्तको आगमन भइरहनुको कारण के हो ?

(आ) मरेको वा नजन्मेको मान्छे राम्रो हुन्छ भन्ने भनाइसँग तपाईंको सहमति वा असहमतिका बुँदाहरू लेख्नुहोस् ।

६. दिइएको नाट्यांश पढी सोधिएका प्रश्नहरूको छोटो उत्तर लेख्नुहोस् :

ठिक भन्नुभो बाबा । सन्तानको सुख र शिक्षाका लागि भन्दै म रातदिन खटिएँ तर मैले मेरो छोरालाई समय दिइँनँ । उससँग बसेर उसको पढाइका बारेमा कुरा गरिँनँ । उसका साथी को को छन् भनेर कहिल्यै सोधखोज गरिँनँ । ऊ कहाँ गयो, के गन्यो, के खायो भनेर ख्याल गरिन । म त खालि मेरो व्यवसाय, बैठक आदि भन्दै दौडधुप गरिरहेँ । उसले मागे जति पैसा दिइरहेँ तर ऊ त धेरै पहिलेदेखि दुर्व्यसनको सिकार भइसकेको रहेछ र आज मैले यो दिन भोग्नुपन्यो ।

प्रश्नहरू

(अ) यस नाट्यांशमा वक्ताले आफ्ना के कस्ता कमजोरी रहेको स्विकारेका छन् ?

(आ) यस नाट्यांशमा व्यक्त समस्या कसरी समाधान गर्न सकिइला ?

७. व्याख्या गर्नुहोस् :

(क) दुर्व्यसनको जडलाई उखेल्ने काम एउटा व्यक्तिले मात्र सक्दैन ।

(ख) जब तिमी हाम्रो देशमा चेतनाको बिहानी लिएर उदाउँछौ, हाम्रा युवा शक्ति

दुर्व्यसनबाट मुक्त भएको खबर लिएर आउँछौं अनि मात्र तिम्रो पत्रिकाको खबर ताजा र स्वच्छ हुन्छ ।

८. समीक्षात्मक उत्तर लेख्नुहोस् :

(क) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको मुख्य पात्रको चरित्र चित्रण गर्नुहोस् ।

(ख) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकमा व्यक्त मुख्य सन्देशमाथि प्रकाश पार्नुहोस् ।

९. 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकमा रहेका विभिन्न पात्रहरूको अभिनय गरेर कक्षामा प्रदर्शन गर्नुहोस् ।

१०. निम्नानुसारको ढाँचामा 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको समीक्षा गर्नुहोस् :

(क) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको संवाद योजना कस्तो छ ?

(ख) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको भाषा शैली कस्तो छ ?

(ग) 'लौ आयो ताजा खबर' लघुनाटकको शीर्षक कसरी सार्थक रहेको छ ?

११. दिइएको अनुच्छेद पढी सोधिएका प्रश्नहरूको उत्तर दिनुहोस् :

जीवविज्ञानका विषयमा सर्वप्रथम आफ्ना विचारहरू प्रकट गर्ने एक महान् युनानी दार्शनिक अरस्तु हुन् । उनकै पालादेखि नै जीवविज्ञानको क्रमबद्ध रूपमा विकास भएको हो । उनले नै जीवजन्तुका विभिन्न पक्षका विषयमा आफ्ना विचार प्रकट गरेका छन् । जीवविज्ञानको सट्टा शाखा प्राणीविज्ञान वा प्राणीशास्त्र हो । अङ्ग्रेजीमा यसलाई जुलोजी भनिन्छ । यसले जीवलाई सङ्केत गर्दछ । जीव पनि प्राणी र वनस्पति आदि विभिन्न प्रकारका हुन्छन् । विज्ञानको एक शाखा जसले प्राणीहरूको सूक्ष्म अध्ययन गर्दछ, त्यो नै प्राणीविज्ञान हो । यसअन्तर्गत विभिन्न प्राणीहरूका बारेमा अध्ययन अनुसन्धान गरिन्छ । प्राणीशास्त्रको अध्ययन विभिन्न क्षेत्रसँग गाँसिएको हुन्छ । यसको अध्ययन शाखा पनि बृहत् छन् । यसले चिकित्सा विज्ञान, नर्सिङ विज्ञान, आयुर्वेद विज्ञान, प्रयोगशाला विज्ञान आदि विभिन्न विषयको गहन अध्ययन गर्दछ । यो त हाम्रो दैनिक जीवनसँग पनि जोडिएर आएको छ । प्राणीशास्त्रको अध्ययनले हामीलाई प्रकृतिसँग नजिक बनाउँछ । यसले गर्दा मानिस र प्रकृतिबिचको दुरी कम गर्दछ । हरेक प्राणी यस धर्तीका अभिन्न अङ्ग हुन् । हामीले तिनीहरूको सुरक्षा गर्नुपर्छ भन्ने ज्ञान लिन सकिन्छ । यदि प्राणीको दोहन भएमा जैविक विविधतामा ह्रास आई पृथ्वी नै सङ्कटमा पर्न सक्छ । किनकि प्रत्येक प्राणी हाम्रो पारस्परिक चक्रका लागि आवश्यक छन् । तसर्थ प्राणीशास्त्र जीवन जगत्को महत्त्वपूर्ण अङ्ग हो ।

## प्रश्नहरू

- (क) प्राणीशास्त्रले कुन विषयको अध्ययन गर्छ ?
- (ख) जीवजन्तुको दोहनले प्रकृतिमा कस्तो असर पर्न सक्छ ?
- (ग) प्राणीशास्त्रको अध्ययनले हामीलाई कसरी प्रकृतिसँग नजिक बनाउँछ ?
- (घ) 'दोहन' र 'पारस्परिक' शब्दको अर्थ लेख्नुहोस् ।

## सुनाइ र बोलाइ

१. सुनाइ पाठ ट सुनी खाली ठाउँ भर्नुहोस् :
  - (क) यस्ता विकृति र विसङ्गति हटाउन युवावर्गको ..... हुन्छ ।
  - (ख) साङ्गठनिक रूपमा रहेको आपराधिक ..... बढ्न पाउँदैन ।
  - (ग) लागुपदार्थको ..... जस्तो युवाघातक विकृतिलाई उनीहरूले मात्र निमित्त्यान्न पार्न सक्छन् ।
  - (घ) समाजमा श्रमप्रति ..... जगाई सबै युवालाई आफ्नो क्षमता र दक्षताअनुसारको काम र प्रेरणा प्रदान गर्दछन् ।
  - (ङ) समाजमा रहेको भ्रष्टाचारको ..... गर्न सक्छन् ।
२. युवाहरूले समाज सुधारका लागि के कस्ता कामहरू गर्न सक्छन्, बताउनुहोस् ।
३. हाम्रो समाजमा रहेका अन्धविश्वासहरू हटाउन के गर्नुपर्ला, कक्षामा छलफल गरी भन्नुहोस् ।

## भाषातत्त्व

### प्रत्यय

१. दिइएको अनुच्छेदबाट प्रत्यय लागेका शब्द पहिचान गरी सूची बनाउनुहोस् :

अब त्यो केटाको लासमाथि पनि राजनीति चल्छ होला । सउटा पार्टीले भन्ला, त्यो फलानो पार्टीको निन्दनीय कार्य हो । अर्को पार्टीले थप्ला, होइन यो त डिस्काना पार्टीको धिनलाग्दो षड्यन्त्र हो । यसै विषयलाई लिस्टर नारा, जुलुस बन्द, हडताल हुन्छ । सत्तामा पुग्ने र सरकार परिवर्तन गर्ने खेल हुन थाल्छ । मर्ने मरिसके अब यही विषयमा हजारौं मारिन्छन्, सर्वसाधारण जनताले सास्ती भोग्नुपर्छ । दैनिक ज्यालादारी गरी भोकभोकै बस्नुपर्ने हुन्छ । यस घटनाले गर्दा पार्टीहरू चलायमान हुन्छन् ।

२. दिइयको अनुच्छेदबाट प्रत्यय व्युत्पन्न शब्द पहिचान गरी निर्माण प्रक्रिया देखाउनुहोस् :

परखनुस् ! जानुभन्दा पहिला अरूको आँसुको मूल्य पनि बुझेर जानुस् । तपाईं आफ्नो आपत्त मा विचलित हुनुहुन्छ । तर अरूको आपत्तमा हाँस्नुहुन्छ । एउटा चेतनशील मान्छे भएर पनि तपाईंभित्र खै अपनत्वको भावना ? अरूलाई खाने बाघले तपाईंलाई पनि खान सक्छ । अरूलाई पर्ने समस्या तपाईंलाई पनि पर्छ । देश नबने हामी कोही बन्दैनौं । यो देश कुनै एक व्यक्तिको मात्र होइन । समाजको देश हो । तपाईं हामी सबैको देश हो । त्यसैले एकअर्काको सुखदुःख साटफेर गरी मिलेर बाँचौं । मिलेरै समस्यासँग लडौं । होइन भने भोलि यही पेटीमा तपाईंको न्हुच्छे, तपाईंको रामदयाल, तपाईंको नरेन्द्र अनि तपाईंको लाक्पा भेटिने छन् । समय अभै बितिसकेको छैन । यो दुर्व्यसनको जडलाई उखेल्ने काम एउटा व्यक्तिले मात्र सक्दैन । यो अभियान असल छोराछोरीको अनि कर्तव्यनिष्ठ अभिभावकहरूको सामूहिक अभियान हो । यो अभियान एक सचेत नागरिकको हो । यो अभियान तपाईं र हाम्रो हो । त्यसैले यो काम सबै मिलेर गरौं, मिलेर गरौं ।

३. दिइयका शब्दहरूको प्रकृति प्रत्यय छुट्याउनुहोस् :

बोलक्कड, लिखत, भिडन्त, चरन, ढकनी, बसाइँ, बसाइ, घटाउ, बढालु, चुनाव, बनावट, बसाहा, उडन्ते, सिकारु, उडेको, पढैया, सुतुवा, भरिलो, छापा, बढ्दो, पढ्ने, लेख्न, हार्नु, सिकेर, जितुन्जेल, ढलोट, हाँसो, सँधियार, मलिलो, धनी, धनकुटे, पश्चिमी, पुर्ख्यौली, तातोपन, भापाली, गाउँले, गँजडी, गफाडी, राम्ररी, बाजुरेली, मुख्याइँ, लम्बाइ, लेकाली, मायालु, सिरान, निम्तारु, पतिङ्गर, सहरिया, चिनियाँ, कुरौटे

४. दिइयका प्रत्यय लगाई एक एकओटा नयाँ शब्द निर्माण गर्नुहोस् :

अक्कड, अत्, अन्त, अन, अनी, आइँ, आइ, आउ, आलु, आव, आवट, आहा, अन्ते, आरु, एको, एनी, उवा, इलो, आ, दो, नु, एर, उन्जेल, ओट, ओ, इयार, इलो, ई, ए, एली, औली, पना, ली, ले, आडी, अरी, आइँ/याइँ, आइ, आली, आलु, आन, इङ्गर, इया, औटे

### सिर्जना/परियोजना

१. 'यातायात दुर्घटना' विषयमा एउटा संवाद रचना गर्नुहोस् ।
२. प्राकृतिक प्रकोपका कारण, असर र समाधानका बारेमा स्थानीय तहका पदाधिकारीहरूसँग लिइने अन्तर्वार्ता तयार पार्नुहोस् ।

३. दिइएको प्रतिवेदनको नमुना पढ्नुहोस् र दिइएका शीर्षकमा प्रतिवेदन तयार पार्नुहोस् :

### हाजिरीजवाफ प्रतियोगिता

श्री जनता माध्यमिक विद्यालय, सुन्दर बजार, लमजुङले आफ्नो स्थापनाको स्वर्ण महोत्सवको अवसर पारेर त्यस नगरपालिकाका सातओटा माध्यमिक विद्यालयका विद्यार्थीहरूबिच हाजिरीजवाफ प्रतियोगिताको आयोजना गरेको थियो । २०७७ साल साउन २६ गते बुधबार आयोजना गरिएको उक्त कार्यक्रमको व्यवस्थापन तथा संयोजन लमजुङमैत्री समाज, काठमाडौंले गरेको थियो ।

विद्यालय व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष श्री राजु गुरुङका अध्यक्षता र नगर प्रमुखको प्रमुख आतिथ्य रहेको उक्त कार्यक्रमको सञ्चालन मैत्री समाजका सचिवले गर्नुभएको थियो । उक्त हाजिरीजवाफ प्रतियोगितामा सहभागी विद्यालय धेरै भएकाले छनोट चरण र फाइनल चरण गरी दुई चरणको व्यवस्था गरिएको थियो । फाइनल चरणलाई सामान्य ज्ञान चरण, पाठ्यक्रम चरण, श्रव्यदृश्य चरण र बजर चरण गरी खेलाइएको सो प्रतियोगितामा विभिन्न विद्यालयका शिक्षक तथा विद्यार्थीका साथै त्यस क्षेत्रका समाजसेवी तथा शिक्षाप्रेमीहरूको उल्लेख्य सहभागिता थियो । अत्यन्त कडा प्रतिस्पर्धाका बिच जारी रहेको सो कार्यक्रममा श्री सरस्वती माविले प्रथम, श्री सहिद माविले द्वितीय र श्री भक्ति नमुना माविले तृतीय स्थान हासिल गरेका थिए ।

एघार बजेको निर्धारित समयमै सुरु भएको सो कार्यक्रम साढे दुई घण्टा अनवरत चलेको थियो र अन्त्यमा कार्यक्रममा प्रथम, द्वितीय, तृतीय तथा सान्त्वना पुरस्कार प्राप्त गर्ने विद्यालयका विद्यार्थीहरूलाई प्रमुख अतिथिले प्रमाणपत्र, ट्रफी र नगदले पुरस्कृत गर्नुहुँदै छोटो मन्तव्य पनि राख्नुभएको थियो । अन्त्यमा कार्यक्रममा सहयोग पुऱ्याउने महानुभावहरूलाई सभाध्यक्षले धन्यवाद दिनुभई कार्यक्रम विसर्जन गर्नुभयो । कार्यक्रमपछाडि जलपानको आयोजनासमेत गरिएको थियो ।

यस कार्यक्रमले विद्यार्थीको समग्र बौद्धिक क्षमताको अभिवृद्धि गर्नुका साथै सहभागिता र सहकार्यका भावना पनि विकास गर्ने देखियो । यस कार्यक्रमले प्रतिस्पर्धात्मक क्षमताको पनि प्रदर्शन गरेको छ भने सामाजिकीकरणको प्रक्रियालाई पनि सहयोग पुऱ्याएको छ । भविष्यमा यस्ता खालका कार्यक्रम स्थानीय स्तरमा मात्र नभएर जिल्ला र प्रदेश स्तरमा समेत गर्नु आवश्यक देखिन्छ ।

प्रतिवेदक

हर्कराज दुरा

सचिव, लमजुङ मैत्री समाज, काठमाडौं

(क) तपाईंको विद्यालयमा सम्पन्न भएको कुनै कार्यक्रम

(ख) तपाईं प्रत्यक्षदर्शी भएको कुनै दुर्घटना

(ग) तपाईंले गर्नुभएको कुनै भ्रमण

## सुनाइ पाठ ८

सामान्यतः सोर वर्षदेखि चालिस वर्ष उमेर समूहका मानिसलाई युवा भनिन्छ । समाजमा देखिएका विकृति विसङ्गति हटाउन यस समूहका मानिसको महत्त्वपूर्ण भूमिका रहन्छ ।

जहाँका युवाहरू शिक्षित र सुसंस्कृत हुन्छन्, त्यहाँ अन्धविश्वास र कुरीतिले स्थान पाउँदैन । शिक्षित युवाले अन्ध रुढिवादी परम्परालाई फाल्न सक्छन् । समाजमा शिक्षाको ज्योति छर्न सक्छन् । चेतनाको उज्यालो बाँड्न सक्छन् । जब समाजमा युवा वर्ग शिक्षित र सुसंस्कृत हुन्छन्, त्यहाँ गरिबी स्वतः हटेर जान्छ । साङ्गठनिक रूपमा रहेको आपराधिक गतिविधि बढ्न पाउँदैन । लागुपदार्थको दुर्व्यसन जस्तो युवाघातक विकृतिलाई उनीहरूले मात्र निमित्त्यान्न पार्न सक्छन् । समाजमा श्रमप्रति श्रद्धाभाव जगाई सबै युवालाई आफ्नो क्षमता र दक्षताअनुसारको काम गर्न प्रेरणा प्रदान गर्दछन् । समाजमा रहेको भ्रष्टाचारको भन्डाफोर गर्न सक्छन् । यसका कारण र स्रोतहरू पत्ता लगाई समाजबाट भ्रष्टाचारको जरो उखेलेर सदाका लागि मिल्काउन सक्छन् । दोषीलाई दण्डसजाय र असल मानिसलाई पुरस्कृत गर्न सक्छन् ।

यसका लागि युवा वर्ग सङ्गठित रूपमा लाग्नुपर्दछ । एकले थुकी सुकी सयले थुकी नदी भने जस्तै सबै युवा एकसाथ मिलेर समाजमा देखापरेको यावत् विकृति निर्मूल पार्न लाग्ने हो भने यो सम्भव छ । अब समाजलाई बर्बाद हुन नदिई सम्पूर्ण युवाहरू यस कार्यमा एकसाथ जुट्न जरुरी छ ।